

Demokrat Parti Döneminde Ankara

Ankara in Democrat Party Period

Nasrullah UZMAN

Assoc. Dr., Ankara Hacı Bayram Veli University, Faculty of Letters, Department of History, Ankara, Türkiye

Doç. Dr., Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü, Ankara, Türkiye

ORCID: 0000-0002-4245-1649 / E-mail: nasrullah.uzman@hbv.edu.tr

Article Information/Makale Bilgisi

Cite as/Atıf: Uzman, N. (2023). Ankara in Democrat Party Period. *Van Yüzüncü Yıl University the Journal of Social Sciences Institute*, Republic Special Issue, 1-10.

Uzman, N. (2023). Demokrat Parti Döneminde Ankara. *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cumhuriyet Özel Sayısı, 1-10.

Article Types / Makale Türü: Research Article/Araştırma Makalesi

Received/Geliş Tarihi: 05 June / Haziran 2023

Accepted/Kabul Tarihi: 17 October / Ekim 2023

Published/Yayın Tarihi: 29 October / Ekim 2023

Pub Date Season/Yayın Sezonu: October / Ekim

Issue/Sayı: Republic Special Issue/Cumhuriyet Özel Sayısı **Pages/Sayfa:** 1-10

Plagiarism/İntihal: This article has been reviewed by at least two referees and scanned via a plagiarism software./ Bu makale, en az iki hakem tarafından incelendi ve intihal içermediği teyit edildi.

Published by/Yayıncı: Van Yüzüncü Yıl University of Social Sciences Institute/Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Ethical Statement/Etik Beyan: It is declared that scientific and ethical principles have been followed while carrying out and writing this study and that all the sources used have been properly cited/ Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur (Nasrullah UZMAN).

Telif Hakkı ve Lisans/Copyright & License: Yazarlar dergide yayınlanan çalışmalarının telif hakkına sahiptirler ve çalışmalarını CC BY-NC 4.0 lisansı altında yayımlanmaktadır./ Authors publishing with the journal retain the copyright to their work licensed under the CC BY-NC 4.0.

Öz

Ankara, 13 Ekim 1923'te başkent ilan edilmiştir. Modern Türkiye Cumhuriyeti'nin örnek ve öncü şehri olması planlanan Ankara, ekonomik, sosyal ve kültürel alanlarda ciddi ilerleme sağlamıştır. 1946 yılında çok partili hayata geçilmiş, bundan 4 yıl sonra, 14 Mayıs 1950'de gerçekleşen seçimlerle Demokrat Parti iktidar olmuş ve 27 Mayıs 1960'taki askeri darbeye kadar sürecek olan “*Demokrat Parti Dönemi*” başlamıştır. Nüfusun sayısal çoğunluğu açısından Türkiye'nin ikinci büyük şehri olan başkent Ankara'da 1950 ve 1954 seçimlerini Demokrat Parti, 1957 seçimlerini ise Cumhuriyet Halk Partisi kazanmıştır. Demokrat Parti döneminde gerek ülke genelinde gerekse Ankara'da idari, siyasi, sosyal, kültürel ve ekonomik alanlarda ciddi değişimler yaşanmıştır. 1950 yılı ile mukayese edildiğinde 1960 yılı itibarıyla Ankara'nın idari yapısında, nüfusunda, belediye hizmetlerinde, ekonomisinde, siyasetinde, eğitim, kültür ve sanat yapısında önemli değişiklikler ve gelişmeler yaşanmıştır. 10 yıllık süreçte ilçe sayısı 13'ten 20'ye yükselmiştir. Nüfusu ise 819.693'ten 1.321.380'e ulaşmıştır. Şehrin imar planlarında ciddi değişiklikler yapılmıştır. Bina sayısının artmasına bağlı olarak yol yapım çalışmalarına önem verilmiş ve alt yapı hizmetlerine önemli yatırımlar yapılmıştır. Bu süreçte sosyal ve kültürel alanlarda ciddi ilerlemeler görülmüştür. Ankara, birçok süreli yayına ev sahipliği yapmış, kültür ve sanatın da merkezi olmuştur. Türkiye'nin en önemli üniversitelerinden Ortadoğu Teknik Üniversitesi de yine bu dönemde kurulmuştur. Bu makalede Demokrat Parti döneminde Ankara'nın idari, demografik, siyasi, sosyal, ekonomik yapısı arşiv belgeleri ve resmi yayınlar ışığında değerlendirilecektir.

Anahtar Kelimeler: Ankara, Demokrat Parti, Cumhuriyet Halk Partisi, Ankara Belediyesi, Ankara Valiliği

Abstract

Ankara was declared the capital city on 13 October 1923. Ankara, which is planned to be the model and pioneer city of the modern Turkish Republic, has made significant progress in economic, social and cultural areas. Multi-party system was started in 1946, and 4 years later, with the elections held on 14 May 1950, the Democrat Party came to power and the “Democratic Party Period”, which will last until the military coup on May 27, 1960, has begun. In the capital Ankara, which is the second largest city of Turkey in terms of population, the Democratic Party won the 1950 and 1954 elections, and the Republican People's Party won the 1957 elections. During the Democratic Party period, there were serious changes in administrative, political, social, cultural and economic areas both throughout the country and in Ankara. When compared with 1950, it is seen that significant changes and developments were experienced in Ankara's administrative structure, population, municipal services, economy, politics, education, culture and art structure as of 1960. During the 10-year period, the number of districts increased from 13 to 20. Its population reached 1,321,380 from 819,693. Serious changes have been made to the city's development plans. Due to the decreasing number of buildings, road construction was given importance and significant investments were made in infrastructure services. In this process, serious progress is seen in social and cultural fields. Ankara has hosted many permanent publications and has become the center of culture and art. Middle East Technical University, one of the most important universities in Turkey, was also founded in this period. In this article, the administrative, demographic, political, social and economic structure of Ankara will be evaluated in the light of archival documents and official publications during the Democratic Party period.

Keywords: Ankara, Democrat Party, Republican People's Party, Ankara Municipality, Ankara Governorship

Giriş

Osmanlı Devleti, 30 Ekim 1918'de Mondros Mütarekesi'ni imzalamış ve Birinci Dünya Savaşı'ndan çekilmiştir. Mondros Mütarekesi'nin 7. Maddesini gerekçe gösteren İtilaf Devletleri, Anadolu'daki birçok şehri işgal etmişlerdir. Birçoğunun karamsarlığa kapıldığı bir süreçte Mustafa Kemal Paşa ve silah arkadaşları, Anadolu'nun işgalden kurtuluşu ve bağımsızlığın sağlanması için kurtuluş çareleri aramaya başlamışlardır. İstanbul'da yürüttüğü çalışmalardan bir netice alınamayacağını anlayan Mustafa Kemal Paşa, bu sırada kendisine teklif edilen 9. Ordu Müfettişliği görevini kabul etmiş ve 19 Mayıs 1919'da Samsun'a çıkmıştır. Erzurum ve Sivas Kongrelerini gerçekleştirmiştir. Birçok kez işgal kuvvetleri ve işbirlikçileri ile karşı karşıya gelen Mustafa Kemal Paşa, Türk İstiklâl Harbi'ni Anadolu'nun kalbi konumundaki Ankara'dan yürütmeyi kararlaştırmıştır. Bu karar doğrultusunda Mustafa Kemal Paşa, beraberinde Heyeti Temsiliye ile birlikte 27 Aralık 1919'da Ankara'ya gelmiştir. Ankara bu tarihten itibaren Milli Mücadele'nin merkezi haline gelmiştir. İtilaf Devletleri'nin 16 Mart 1920'de İstanbul'u resmen işgal etmeleri ve akabinde bazı milletvekillerini tutuklayıp Malta'ya sürgüne göndermeleri, Ankara'nın önemini daha da artırmıştır. Çünkü işgal altındaki İstanbul'da çalışma imkânı kalmayan Osmanlı Mebusan Meclisi, önce tatil edilmiş sonra da Sultan Vahdettin tarafından feshedilmiştir. Bu gelişmeler üzerine Mustafa Kemal Paşa derhal harekete geçmiş ve Ankara'da milli bir Meclisin toplanması için çalışmalara başlamıştır. Mustafa Kemal Paşa'nın çağrı ve çabaları sayesinde 23 Nisan 1920'de Ankara'da Türkiye Büyük Millet Meclisi açılmıştır. Böylece 27 Aralık 1919'da Mustafa Kemal Paşa'nın gelmesiyle Milli Mücadele'nin merkezi haline gelen Ankara, 23 Nisan 1920'de Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin açılmasıyla birlikte kurulacak yeni Türk devletinin de fiili başkenti olmuştur. Milli Mücadele'nin kazanılmasıyla birlikte Ankara da 13 Ekim 1923'te Türkiye'nin resmen başkenti olmuştur. Osmanlı Devleti'ne 470 yıl boyunca başkentlik yapan İstanbul'dan sonra Ankara'nın başkent olması bazı zorlukları da beraberinde getirmiştir. Bu zorlukların aşılmasında Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucu Cumhurbaşkanı Mustafa Kemal Atatürk öncü rol üstlenmiştir. Atatürk'ün girişimleriyle Ankara'da ciddi bir değişim ve dönüşüm süreci başlatılmıştır. Ankara'nın örnek ve öncü bir şehir olarak planlanması, buradaki gelişmelerin diğer Anadolu şehirlerine de örnek olması istenmiştir. Atatürk'ün çabalarıyla kısa sürede Ankara'nın çehresi değişmeye başlamış, Atatürk'ten sonra da aynı çabalar sürdürülmüş ve nihayetinde Ankara modern bir dünya başkenti haline gelmiştir.

Bu olumlu gelişmeler II. Dünya Savaşı dönemine kadar devam etmiştir. Her ne kadar Türkiye, II. Dünya Savaşı'na girmemiş ise de savaşın olumsuz koşullarından etkilenmiştir. Özellikle her an savaşa girecekmiş gibi teyakuz halinde bulunması Türkiye'ye ciddi bir maliyet oluşturmuştur. Ülke genelinde olduğu gibi Ankara da özellikle sosyo-ekonomik alanda bu durumdan olumsuz etkilenmiştir. Fakat II. Dünya Savaşı'ndan sonra bir iyileşme sürecinin yeniden başladığı görülmektedir. Çok partili hayata geçilmesi ve Batı Bloğu ile birlikte hareket edilmesi bu süreci hızlandırmıştır.

Türkiye, 1946 yılında çok partili hayata geçmiştir. 1947 yılında yapılacak olan milletvekilliği genel seçimleri bir yıl erkene alınmış ve Cumhuriyet döneminde ilk çok partili genel seçim 21 Temmuz 1946 tarihinde yapılmıştır. Haliyle kurulu henüz birkaç ay olan Demokrat Parti (DP), bu seçime hazırlıksız yakalanmış ve seçimi 23 yıldır iktidarda olan Cumhuriyet Halk Partisi (CHP) kazanmıştır. Fakat bu durum çok da uzun sürmemiştir. 14 Mayıs 1950 tarihinde yapılan IX. Dönem Milletvekilliği Genel Seçimlerini Demokrat Parti ezici bir üstünlükle kazanmıştır. Böylece 27 yıllık Cumhuriyet Halk Partisi iktidarı sona ermiş ve henüz 1946'da kurulan Demokrat Parti ise tek başına iktidar olmuştur. Celal Bayar Cumhurbaşkanı, Adnan Menderes de Başbakan seçilmiştir. Böylece 27 Mayıs 1960 tarihine kadar sürecek olan "*Demokrat Parti Dönemi*" başlamıştır. Demokrat Parti döneminde Türkiye'de ciddi bir değişim ve dönüşüm yaşanmıştır. Bu süreçten başkent Ankara da etkilenmiştir. Bu makalede Demokrat Parti döneminde Ankara'nın idari ve demografik yapısı, belediye hizmetleri, milletvekilliği genel seçimleri üzerinden siyasi yapısı, edebiyatı, eğitim ve kültür hayatı ve ekonomisi ana hatları ile değerlendirilecektir.

1. İdari ve Demografik Yapı

Demokrat Parti'nin iktidara geldiği 1950 yılı itibarıyla Ankara'nın merkez dışında Ayaş, Bala, Beypazarı, Çankaya, Çubuk, Haymana, Kalecik, Keskin, Kırıkkale, Kızılcahamam, Nallıhan, Polatlı ve Şereflikoçhisar olmak üzere toplam 13 ilçesi vardı. Yine aynı yıl merkezde 318.340, Ayaş'ta 29.014, Bala'da 32.026, Beypazarı'nda 29.948, Çankaya'da 24.551, Çubuk'ta 37.375, Haymana'da 41.379, Kalecik'te 37.941, Keskin'de 38.339, Kırıkkale'de 62.090, Kızılcahamam'da 61.922, Nallıhan'da 22.312, Polatlı'da 38.227 ve Şereflikoçhisar'da 46.229 olmak üzere Ankara'nın nüfusu toplam 819.693 kişiydi. Bu sırada Türkiye'nin toplam nüfusu ise 20.947.188'di. Ankara ise nüfus itibarıyla İstanbul'dan (1.166.477) sonra Türkiye'nin en kalabalık ikinci şehriydi (22 Ekim 1950 Umumî Nüfus Sayımı, 1954, s. 9-10).

Demokrat Parti döneminde kırsal bölgelerden kentlere doğru nüfus hareketliliği başlamıştır. Bu durum diğer büyük şehirler gibi Ankara'nın da nüfusunun artmasına sebep olmuştur. Ayrıca 1950-51 yıllarında Bulgaristan Türklerinin Türkiye'ye

göç etmeleri ve bu göçmenlerden bir kısmının başkente iskân edilmeleri de Ankara'nın nüfusunu arttırmıştır. Ankara'nın nüfusunun artması, Ankara'daki ilçe sayısının da artmasına sebep olmuştur. 1953 yılında Altındağ ve Çamlıdere ilçe statüsüne yükseltilmiştir. 1954 yılında Kırşehir ilçeye dönüştürülünce Kaman da Ankara'ya bağlanmıştır. Böylece Ankara'nın ilçe sayısı 1950 yılına göre 3 artmış, 16'ya yükselmiştir.

1955 yılı itibarıyla merkezde 197.452, Altındağ'da 106.008, Ayaş'ta 31.144, Bala'da 38.087, Beypazarı'nda 32.823, Çamlıdere'de 19.576, Çankaya'da 210.294, Çubuk'ta 43.629, Haymana'da 47.692, Kalecik'te 39.707, Kaman'da 56.170, Keskin'de 39.757, Kırıkkale'de 78.414, Kızılcahamam'da 45.697, Nallıhan'da 31.551, Polatlı'da 48.951 ve Şereflikoçhisar'da 53.912 olmak üzere Ankara'nın toplam nüfusu 1.120.864'e ulaşmıştır. 1950 yılına göre toplam nüfus yaklaşık 300.000 artmıştır. Bu nüfusun 551.364'ü şehirde, 569.500'ü ise nahiye ve köylerde yaşamaktadır. Bu sırada Türkiye'nin toplam nüfusu 24.064.763'tür ve Ankara halen nüfus itibarıyla İstanbul'dan (1.533.822) sonra Türkiye'nin en kalabalık ikinci şehridir (23 Ekim 1955 Genel Nüfus Sayımı, 1961, s. 9-11).

İlerleyen yıllarda nüfus artışı ve bazı idari düzenlemeler Ankara'nın ilçe sayısını etkilemiştir. 1957 yılında Kırşehir yeniden il statüsüne yükseltince Kaman da tekrar Kırşehir'e bağlanmıştır. 1957 yılında Yenimahalle ve Güdül, 1960 yılında ise Delice, Elmadağ ve Sulakyurt Ankara'ya bağlı ilçe haline getirilmiştir. Böylece Ankara'nın ilçe sayısı 1955 yılına göre toplamda 3 artmış ve 19'a yükselmiştir.

1960 yılı itibarıyla merkezde 129.934, Altındağ'da 159.264, Ayaş'ta 17.105, Bala'da 38.275, Beypazarı'nda 32.997, Çamlıdere'de 20.656, Çankaya'da 323.814, Çubuk'ta 44.759, Delice'de 21.216, Elmadağ'da 20.864, Güdül'de 18.453, Haymana'da 44.931, Kalecik'te 27.702, Keskin'de 38.019, Kırıkkale'de 76.257, Kızılcahamam'da 47.228, Nallıhan'da 29.650, Polatlı'da 56.260, Sulakyurt'ta 15.656 ve Şereflikoçhisar'da 60.690 olmak üzere Ankara'nın toplam nüfusu 1.321.380'e ulaşmıştır. 1955 yılına göre toplam nüfus yaklaşık 200.000 artmıştır. Toplam nüfusun 783.851'i şehirde, 537.529'u ise nahiye ve köylerde yaşamaktadır. Bu sırada Türkiye'nin toplam nüfusu 27.754.820'dir ve Ankara halen nüfus itibarıyla İstanbul'dan (1.882.092) sonra Türkiye'nin en kalabalık ikinci şehridir (23 Ekim 1960 Genel Nüfus Sayımı, 1964, s. X). Yukarıda detayları verilen genel nüfus sayımlarına göre Ankara'nın 1950 yılında 819.693 olan nüfusu, 1955'te 1.120.864'e, 1960'ta ise 1.321.380'e ulaşmıştır.

10 yıllık Demokrat Parti iktidarı boyunca Ankara'da toplam 4 kişi vali olarak görevlendirilmiştir. Bunlardan biri iki kez görev üstlenmiştir. Sırasıyla Kurmay Albaylıktan istifa etmek suretiyle ayrılan Necati İlter 8 Ağustos 1950'de (BCA, 30.18.1.2/123.64.13), Emniyet Genel Müdürü Kemal Aygün 9 Nisan 1952'de (BCA, 30.18.1.2/128.25.20), Konya Valisi Cemal Gökten 10 Eylül 1955'te (BCA, 30.18.1.2/140.82.4), Kemal Aygün ikinci kez 7 Ekim 1957'de (BCA, 30.18.1.2/147.51.20) ve Muğla milletvekili Dilaver Argun da 14 Temmuz 1958'de Ankara Valiliği görevine atanmıştır (BCA, 30.18.1.2/149.36.15).

10 yıllık Demokrat Parti iktidarı boyunca Ankara Belediye Başkanlığı görevini Fuat Börekçi, Mehmet Atif Benderlioğlu, Kemal Aygün, Orhan Eren ve Dilaver Argun üstlenmiştir. Hatırlanacağı üzere bu isimlerden bazıları aynı zamanda vali olarak da görev yapmaktadır. 24 Nisan 1950'de Fuat Börekçi'nin Ankara Belediye Başkanlığı görevi Cumhurbaşkanı İsmet İnönü (BCA, 30.11.1/213.14.17) ve 2 Ocak 1951'de de Mehmet Atif Benderlioğlu'nun Ankara Belediye Başkanlığı görevi ise Cumhurbaşkanı Celal Bayar tarafından onaylanmıştır (BCA, 30.11.1/218.39.20). Fakat bir süre sonra 1580 sayılı Belediye Kanununun 96. Maddesinin D fıkrasına göre Ankara Belediye Başkanlığı, Ankara valiliği uhdesine verilmiştir. Bu kapsamda dönemin Ankara Valisi Kemal Aygün de Bakanlar Kurulu kararıyla 31 Mayıs 1954'te valilik görevinin yanı sıra Ankara Belediye Başkanlığı görevine de atanmıştır (BCA, 30.11.1/245.21.20). 1955'te yapılan yerel seçimlerin ardından Ankara Belediye Başkanı seçilen Orhan Eren'in görevi 9 Ocak 1956'da Cumhurbaşkanı Celal Bayar tarafından onaylanmıştır (BCA, 30.11.1/255.3.4). Fakat Eren'in görevi uzun sürmemiş, bunun üzerine 1580 sayılı Belediye Kanununun 94. Maddesinin B fıkrasına göre Ankara Belediye Başkanlığı görevi yine Ankara valiliği uhdesine verilmiş, Dilaver Argun valilik görevinin yanı sıra Bakanlar Kurulu kararıyla belediye başkanlığı görevini de üstlenmiştir (BCA, 30.18.1.2/147.57.10).

2. Belediye

Demokrat Parti döneminde de önceki dönemlerde olduğu gibi Ankara'nın imarı ve kalkınması için çalışılmıştır. Tablo 1'den de anlaşılacağı üzere bu dönemde Ankara Belediyesi, muhtelif hizmetlere ciddi tahsisat ayırmıştır. Elbette bu durumda Demokrat Parti dönemindeki ekonomik gelişmelerin payı büyüktür. Bu kapsamda bütçe planlamasında özellikle sağlık, temizlik, bahçe, yol, kanalizasyon, istilâk ve itfaiye için ayrılan bütçe dikkat çekmektedir. Tablo 1'de yer alan tahsisat bütçe toplamları incelendiğinde Ankara Belediyesi bütçesinin 1950 yılından 1958 yılına kadar geçen 8 yıllık sürede 8.6 kat artırdığı görülmektedir. Bütçe ile yapılan hizmetler değerlendirildiğinde 1958 yılı bütçesinin sadece yol ve genellikle imar işlerine ayrılan tahsisatın 1950 bütçesi genel toplamının iki katı civarında olduğu, 1950 yılı bütçesinde yol ve imar işlerine ayrılan meblağın 1958 yılında 32 kat arttığı anlaşılmaktadır (BCA, 30.1/122.775.5).

Tablo 1 - Ankara Belediyesi Bütçesi (1950-1958)						
	Sağlık	Temizlik	Bahçeler	Yol, Kanalizasyon	İstimplâk	İtfaiye
1950	306.000	315.000	320.000	525.000	170.000	79.000
1951	348.500	320.000	320.000	1.113.220	75.000	99.000
1952	445.000	420.000	250.000	1.750.000	100.000	146.000
1953	572.000	830.000	360.000	2.000.000	500.000	190.000
1954	600.500	825.550	400.000	2.779.795	400.000	206.600
1955	495.500	555.000	400.000	3.597.000	370.000	158.000
1956	529.000	623.920	450.000	23.778.992	750.000	195.500
1957	847.000	650.000	500.000	28.577.824	10.692.248	290.000
1958	702.000	760.000	900.000	16.255.000	20.000.000	345.000

Ankara'nın imarı meselesi zaman zaman Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde de gündeme gelmiştir. TBMM'nin 26 Ekim 1957 tarihli oturumunda Demokrat Parti Meclis Grubu adına söz alan Himmet Ölçmen, öncelikle dönemin tek partisi CHP döneminde Ankara'ya yapılan yatırımlardan bahsetmiş, 1923'ten 1950'ye kadar 27 yıllık süreçte Ankara'da 37.362 inşaat ruhsatı verildiğini ve 5.231.681 metre murabba inşaat yapıldığını ifade etmiştir. Buna karşın Demokrat Parti döneminde sadece 1950-1956 yılları arasındaki 6 yıllık süreçte Ankara'da 11.261 inşaat ruhsatı verildiğini ve 4.765.000 metre murabba inşaat yapıldığını belirtmiştir. "27 senede yapılmış olanlar yanında 1950 senesinden beri Ankara'ya bir Ankara şehri daha ilâve ettik." diyen Ölçmen, CHP dönemi ile mukayese edildiğinde DP döneminde yapılan inşaat miktarının neredeyse 27 yılda yapılan inşaat miktarına denk olduğunu ve Demokrat Parti'nin bütün imkânlarıyla bütçeye tahsisat koyarak Ankara'ya yatırım yaptığını ifade etmiştir (TBMM Zabıt Ceridesi, 26.11.1957, s. 907). Ankara Belediyesi'nin verdiği rakamlar da Himmet Ölçmen'in ifadelerini doğrulamaktadır.

Ankara Belediyesi, 1950-58 döneminde şehirde 52.484 km sathi kaplama ve 260.047 km stabilize yol, 25.000 km yaya kaldırım ve 43.786 km de blokaj yapmıştır. 1950'de 1.100 dekar olan Ankara'daki park ve bahçe alanını, 1958'de 1.511.700 dekara çıkarmıştır. Ayrıca eskiden yapılmış bütün park ve bahçelerde ihtiyaç gösteren sahalar yeniden modern bahçe mimarisine uygun olarak elden geçirmiştir. 1950-1959 döneminde 63.259 adet ağaç dikmiştir. Kanal, parke, kaldırım ve asfalt işlerine de hız vermiş, yol ve imar işlerinde ciddi ilerleme kaydetmiştir (BCA, 30.1/122.775.5).

1950-58 döneminde sadece Ankara Belediyesi tarafından şehre 134 adet bina yaptırılmıştır. Bunun dışında 7.885 ev, 2.564 apartman, 852 dükkân, 67 sanayi tesisi, 89 otel, 630 garaj, 15 sinema ve 2.685 (ev, apartman, blok, site) kooperatif olmak üzere Ankara'da toplam 14.487 inşaat yapılmıştır. 14.963 yapıya da Ankara Belediyesi tarafından ruhsat verilmiştir. Bu dönemde Ankara Belediyesinin Fen İşleri Müdürlüğüne 414 yeni araç kazandırılmıştır. Yine 1950'de Ankara'da 1 adet çocuk bahçesi varken 8 yıllık süreçte 40 adet daha çocuk bahçesi yapılmış ve Ankara'nın yeşil alan sahası da arttırılmıştır. Ruhsatsız yapılarla ve gecekondulara da tapuları verilmiştir. Ayrıca ulaşımı kolaylaştırmak için toplu taşıma araç ve durak sayısı da arttırılmıştır. 1950'de trolleybüsle beraber 67 araba varken, 1958'de bu rakam trolleybüsle beraber 190'a ulaşmıştır. Bu da aradaki nüfus artışına rağmen 1950'de 4.400 nüfusa bir araba düşerken, 1958'de 3.700 nüfusa bir araba düştüğünü göstermektedir. Yine durak sayısı da 1958'de 555'e çıkarılmıştır (BCA, 30.1/122.775.5). Anıtkabir'in yapımı da 1953 yılında Demokrat Parti döneminde tamamlanmış, böylece 10 Kasım 1938'de vefat eden Atatürk'ün naaşı 10 Kasım 1953'te Anıtkabir'e defnedilmiştir.

3. Siyaset

Demokrat Parti döneminde Milletvekili Genel Seçimleri (1950, 1954, 1957), 5545 sayılı kanuna göre yapılmıştır (Resmi Gazete, 21 Şubat 1950, s. 17801-17814). Bu kanuna göre tek dereceli liste usulü çoğunluk sistemi uygulanmıştır. Bir seçim bölgesinde en fazla oyu alan partinin, o seçim bölgesindeki milletvekilliklerinin tamamını kazanmasını öngören bu seçim sistemi, en çok oyu alan partiye büyük avantaj sağlıyordu. Yine bu kanuna göre seçmen yaşı 22 olarak belirlenmişti ve her 40.000 kişi 1 milletvekili seçiyordu. Bu kapsamda nüfus artışına bağlı olarak milletvekili sayısı da artmış, 1950'de 487, 1954'te 542 ve 1957'de de 610 kişi milletvekili seçilmiştir (Milletvekili Genel Seçimleri (1923-2011), 2012, s. XII). Türkiye genelinde olduğu gibi Ankara'da da nüfus artışına bağlı olarak milletvekili sayısı artmıştır. 1950 seçimlerinde 18, 1954 seçimlerinde 21, 1957 seçimlerinde de 27 milletvekili TBMM'de Ankara'yı temsil etmiştir (Milletvekili Genel Seçimleri (1923-2011), 2012, s. 9-11).

Tablo 2'den de anlaşılacağı üzere 1950 seçimlerine Cumhuriyet Halk Partisi, Demokrat Parti ve Millet Partisi olmak üzere toplam üç siyasi parti katılmıştır. Fakat seçim CHP ve DP arasında geçmiştir. Türkiye genelindeki toplam 8.905.743 seçmenden 7.953.085'i sandığa gitmiştir. Seçimlere katılım oranı % 89,3'tür. DP seçimleri ezici bir üstünlükle kazanmış, 416 milletvekili ile TBMM'de temsil hakkı elde etmiştir. Buna mukabil CHP ise yalnızca 69 milletvekili kazanmıştır. Ankara'da da toplam 342.126

seçmenden 307.716'sı seçime katılmıştır. Bu seçmenlerden 146.876'sı (%49,1) DP'ye, 126.081'i (%42,2) CHP'ye ve 26.196'sı (%8,8) da Millet Partisi'ne oy vermiştir. Böylece oyların %49,1'ini alan DP, 18 milletvekilliğinin tamamını kazanmıştır (Milletvekili Genel Seçimleri (1923-2011), 2012, s. 31).

Partiler	Aldığı Oy Sayısı		Oy Oranı		Milletvekili Sayısı	
	Türkiye	Ankara	Türkiye	Ankara	Türkiye	Ankara
CHP	3.176.561	126.081	%39,9	%42,2	69	--
DP	4.241.393	146.876	%53,3	%49,1	416	18
MP	250.414	26.196	%3,1	%8,8	1	--
Bağımsızlar	383.282	--	%4,8	--	1	--

1950-54 döneminde Demokrat Parti Ankara listesinden Selahattin Adil, Sadri Madsudi Arsal, Muhlis Bayramoğlu, Selahattin Benli, Ömer Bilen, Dağıstan Binerbay, Mehmet Hamdi Bulgurlu, Osman Şevki Çiçekdağ, Mehmet Ramiz Eren, Muhlis Ete, Hasan Mümtaz Faik Fenik, Abdullah Gedikoğlu, Osman Talat İltekin, Hüseyin Hamid Şevket İnce, Ali Seyfi Kurtbek, İbrahim Talat Vasfi Öz, Fuat Seyhun ve Ömer Cevdet Soydan milletvekili seçilmiştir (Öztürk, 2001, s. 1191-1192). Bu isimlerden bazıları TBMM'deki komisyonlarda da görev üstlenmişlerdir.

Tablo 3'ten de anlaşılacağı üzere 1954 seçimlerine Cumhuriyet Halk Partisi, Cumhuriyetçi Millet Partisi, Demokrat Parti ve Türkiye Köylü Partisi olmak üzere toplam dört siyasi parti katılmıştır. Fakat seçim yine CHP ve DP arasında geçmiştir. DP bir önceki seçime göre hem Türkiye genelinde hem de Ankara'da oy oranını arttırmış, 503 milletvekili ile TBMM'de temsil hakkı elde etmiştir. Buna mukabil CHP ise yalnızca 31 milletvekili kazanmıştır. Ankara'da da toplam oyların %50,4'ünü alan DP, 21 milletvekilliğinin tamamını kazanmıştır (Milletvekili Genel Seçimleri (1923-2011), 2012, s. 31).

Partiler	Aldığı Oy Sayısı		Oy Oranı		Milletvekili Sayısı	
	Türkiye	Ankara	Türkiye	Ankara	Türkiye	Ankara
CHP	3.161.696	142.161	%34,8	%39,4	31	--
CMP	434.085	35.676	%4,8	%9,9	5	--
DP	5.151.550	146.876	%56,6	%50,4	503	21
TKP	57.011	2.966	%0,6	%0,4	--	--
Bağımsızlar	137.318	210	%1,5	0	2	--

1954-57 döneminde Demokrat Parti Ankara listesinden Muhlis Bayramoğlu, Atıf Benderlioğlu, Ömer Bilen, Dağıstan Binerbay, Hamdi Bulgurlu, Osman Şevki Çiçekdağ, Ramiz Eren, Muzaffer Ergüder, Mehmet Muhlis Ete, Mümtaz Faik Fenik, Abdullah Gedikoğlu, Zafer Gökçer, Necmi İnanç, Seyfi Kurtbek, Şeref Kâmil Mengü, Talât Vasfi Öz, Fuat Seyhun, Mümtaz Tarhan, Aliye Coşkun, Hazım Türegün ve Fuat Zincirkıran milletvekili seçilmiştir (Öztürk, 2000, s. 989-990). Bu isimlerden bazıları kabinede ve TBMM'deki komisyonlarda görev üstlenmişlerdir.

Tablo 4'ten de anlaşılacağı üzere 1957 seçimlerine Cumhuriyet Halk Partisi, Cumhuriyetçi Millet Partisi, Demokrat Parti ve Hürriyet Partisi olmak üzere toplam dört siyasi parti katılmıştır. Fakat seçim yine CHP ve DP arasında geçmiştir. DP bir önceki seçime göre Türkiye genelinde oy oranını düşürmüş ise de seçimlerden yine birinci parti olarak çıkmış ve 424 milletvekili ile TBMM'de temsil hakkı elde etmiştir. Buna mukabil oy oranını artıran CHP de 178 milletvekilliği kazanmıştır. Önceki iki seçimin aksine DP Ankara'da bu kez milletvekili çıkaramamış, bu kez oyların %45,8'ini alan CHP 27 milletvekilliğinin tamamını kazanmıştır (Milletvekili Genel Seçimleri (1923-2011), 2012, s. 31).

Partiler	Aldığı Oy Sayısı		Oy Oranı		Milletvekili Sayısı	
	Türkiye	Ankara	Türkiye	Ankara	Türkiye	Ankara
CHP	3.753.136	178 844	%40,6	%45,8	178	27
CMP	652.064	52 250	%7,0	%13,4	4	--
DP	4.372.621	145 836	%47,3	%37,4	424	--
HP	350.597	13 412	%3,8	%3,4	4	--
Bağımsızlar	4.994	23	%0,1	0	--	--

1957-60 döneminde Cumhuriyet Halk Partisi Ankara listesinden Faik Ahmet Barutçu, İsmail Rüştü Aksal, Hıfzı Oğuz Bekata, Avni Doğan, Halil Sezai Erkut, Hüseyin Balık, Osman Alişiroğlu, Fuad Börekçi, Muammer Akpınar, Bülent Ecevit, Nuri Ciritoğlu, Mehmet Ali Ceritoğlu, Recep Dengin, Ubeyde Elli, İbrahim İmirzalıoğlu, İbrahim Saffet Omay, İsmail İnan, İlyas Seçkin, Ahmet

Selim Soley, Ahmet Üstün, Hasan Tez ve Mustafa Yeşil milletvekili seçilmiştir (Arslan, 2013, s. 113-152).

1957 seçimlerinde Demokrat Parti'nin oy kaybetmesinin birçok sebebi olmakla birlikte Ankara özelinde oy kaybetmesinin belki de en önemli sebebi 11 Eylül 1957 tarihinde yaşanan sel felakettir. Bu felakette onlarca insan hayatını kaybetmiş, yüzlerce hayvan telef olmuş, 200 milyon liradan fazla maddi zarar oluşmuştur. Sel felaketi, DP'nin Ankara'da oy kaybetmesine sebep olmuş, DP 1957 seçimlerinde Ankara'dan milletvekili çıkaramamış, hatta seçilmiş DP'li belediye başkanı Orhan Eren görevinden çekilmek zorunda kalmış ve belediye reisliği görevini dönemin valisi Dilaver Argun üstlenmiştir (Kaynar, 2017, s. 197-224).

1950 ve 1954 seçimlerinde Demokrat Parti, 1957 seçimlerinde de Cumhuriyet Halk Partisi listesinden milletvekili seçilenlerin önemli bir kısmı kamuoyunun yakından tanıdığı isimlerdir. Bunlar arasında askeri ve mülki amirlerin yanı sıra akademisyen, iş insanı gibi çeşitli meslek gruplarına mensup birçok isim vardır. Hatta sonradan CHP Genel Başkanı seçilip Başbakanlık görevi üstlenecek olan Bülent Ecevit de 1957'de Ankara milletvekili seçilmiştir.

4. Edebiyat

Ankara, sadece Türkiye'nin başkenti haline gelmemiş; aynı zamanda sanat ve edebiyat alanında da önemli atılımların yapıldığı önemli bir şehir olmuştur. Ankara Üniversitesi (1946) ve Orta Doğu Teknik Üniversitesi'nin (1956) kurulması, kurum dergilerinin Ankara'da çıkması, basım imkânlarının gelişmeye başlaması, belirli edebiyat çevrelerinin oluşması gibi faktörler şehirdeki kültürel hareketliliği artırmıştır. Bu da Ankara'da pek çok derginin çıkmasına imkân sunduğu gibi önemli yazar ve sanatçıların da yetişmesine katkı sağlamıştır. Türk edebiyatında bir dönüm noktası olarak kabul edilen *Garip, II. Yeni, Hisar, Mavi* gibi edebiyat akımları Ankara'da ortaya çıkmıştır. Türk edebiyatının önemli yazarlarını bir araya getiren *Varlık, Yaprak, Türk Dili, Kadro, Pazar Postası, Seçilmiş Hikâyeler* gibi dergiler de yine Ankara'da yayımlanmıştır (Garan, Bahanur; Gökşen, 2016, s. 121-218).

Anlaşılabileceği üzere Ankara, Cumhuriyetin ilk yıllarından itibaren önemli bir kültür ve sanat merkezi haline gelmiştir. Demokrat Parti döneminde Ankara'da yayınlanan dergilerden bazıları şunlardır: Açık Oturum, Anahtar, Aras, Arayış, Bahçe, Başkent Ankara, Birlik, Çadır, Çimen, Çocuk ve Yuva, Dal, Derneğin Sesi, Devlet Tiyatrosu, Dost, Emek, Esin, Evrim, Forum, Funda, Geçim, Genç-Ay, Gençlik Diyor Ki, Gençlik ve Sağlık, Gürses Ankara, Hasandağı, Hilâl, Hisar, İnkılâp Gençliği, Kadın Dünyası, Kaynak, Kızılay Gençlik Dergisi, Kopuz, Kumbara, Küçük Asya, Kültür Dünyası, Mavi, Mefkûre, Merhem, Meşale, Mülkiye, Objektif, Ocak, Oğuz, Oyun Dünyası, Öğrenciler Sesi, Pazar Postası, Sanat Yolu, Seçilmiş Hikâyeler, Seçilmiş Şiirler Dergisi, Sinema-Tiyatro, Şiir Sanatı, Şimdilik, Türk Dili, Türk Yurdu, Uyanış, Varlık, Yağmur ve Toprak, Yazı, Yeni Kale, Yeni Işın, Yeni Öğretmen, Yeni Yayınlar, Yeni Uyanış ve Yücel. Bu dergilerden bir kısmı uzun soluklu olduğu gibi bir kısmı ise yalnızca birkaç sayı yayımlanmıştır (Garan, Bahanur ve Gökşen, 2016, s. 121-218).

5. Eğitim ve Kültür

1 Kasım 1928'de yeni harflerin kabul edilmesiyle birlikte ülke genelinde adeta bir eğitim-öğretim seferberliği başlatılmıştır. Atatürk döneminde başlatılan ve ağırlık verilen eğitim-öğretim faaliyetleri sonraki dönemlerde de sürdürülmüştür. Bu kapsamda Türkiye'deki okul, öğretmen ve öğrenci sayısı peyderpey artmış; bu artış toplam nüfus içerisindeki okur-yazar oranına ve eğitimli insan sayısına olumlu yansımıştır.

Demokrat Parti'nin iktidara geldiği 1950 yılı itibarıyla Ankara şehrinde 186.870 kişinin okuma-yazma bildiği, 72.500 kişinin ise okuma yazma bilmediği tespit edilmiştir. 525 kişinin ise okuma-yazma bilip bilmediği tespit edilememiştir (22 Ekim 1950 Genel Nüfus Sayımı, 1961, s. 138). 1950 yılı itibarıyla Ankara'nın toplam nüfusu 819.693 kişiydi. Dolayısıyla TÜİK'in 1950 yılı itibarıyla verdiği okuma-yazma oranları Ankara'nın tamamını yansıtmamaktadır. Bununla birlikte TÜİK'in okuma-yazma oranları ile ilgili 1955 yılına dair verdiği rakamlar geneli yansıtmaktadır. 1955 yılı itibarıyla Ankara'nın nüfusu 1.120.864'tü. 6 yaş üzeri nüfus esas alındığında başkent Ankara'da okuma-yazma bilen kişi sayısı 483.043, okuma-yazma bilmeyen kişi sayısı ise 428.954'tür. 2.217 kişinin ise okuma-yazma bilip bilmediği tespit edilememiştir (23 Ekim 1955 Genel Nüfus Sayımı, 1961, s. 138). Sonraki 5 yıl içerisinde Ankara'daki okuma-yazma bilen kişi sayısı artmıştır. Yine 6 yaş üzeri nüfus esas alındığında 1960 yılı itibarıyla okuma-yazma bilen kişi sayısı Ankara'da 600.436'ya ulaşmıştır. Buna karşılık okuma-yazma bilmeyen kişi sayısı ise 489.395'tir. 1.976 kişinin ise okuma-yazma bilip bilmediği tespit edilememiştir (23 Ekim 1960 Genel Nüfus Sayımı, 1964, s. 213). Her ne kadar 1950-1960 arasında Ankara'da okuma-yazma bilen kişi sayısında artış görülse de okuma-yazma bilmeyen kişi sayısının da arttığı, dolayısıyla tüm çabalara rağmen okuma-yazma bilme oranında istenilen seviyeye ulaşamadığı anlaşılmaktadır.

Başkent Ankara, yükseköğretim açısından öncü bir şehir olmuştur. Başkentteki ilk üniversite 1946 yılında kurulan Ankara Üniversitesi'dir. Bu üniversitede Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi, Fen Fakültesi, Hukuk Fakültesi, İlahiyat Fakültesi, Siyasal

Bilgiler Fakültesi, Tıp Fakültesi, Veteriner Fakültesi ve Ziraat Fakültesi eğitim-öğretim faaliyetlerini sürdürüyordu. Ankara Üniversitesi'nde 1950-51 döneminde 6.814, 1951-52 döneminde 6.813, 1952-53 döneminde 6.810, 1953-54 döneminde 6.634, 1954-55 döneminde 8.059, 1955-56 döneminde 12.671, 1956-57 döneminde 12.257, 1957-58 döneminde 13.434, 1958-59 döneminde 14.423 ve 1959-1960 döneminde de 14.842 öğrenci eğitim görmüştür. Bu süreçte 9.699 öğrenci Ankara Üniversitesi'nden diploma almıştır. Ankara'nın ikinci üniversitesi de Demokrat Parti döneminde açılan Orta Doğu Teknik Üniversitesi'dir. 1956-57 öğretim yılında öğrenci almaya başlayan Orta Doğu Teknik Üniversitesi, İdari İlimler Fakültesi, Mimarlık Fakültesi ve Mühendislik Fakültesi ile eğitim-öğretim faaliyetlerini sürdürmüştür. 1956-57 döneminde 67, 1957-58 döneminde 183, 1958-59 döneminde 315 ve 1959-1960 döneminde de 473 öğrenci eğitim görmüştür. Üniversite yeni kurulduğu için Demokrat Parti döneminde yalnızca 30 öğrenci ODTÜ'den diploma almıştır (Millî Eğitim Hareketleri 1927-1966, 1967, s. 65-73). Demokrat Parti döneminde ODTÜ'nün yanı sıra Trabzon'da Karadeniz Teknik ve Erzurum'da da Atatürk olmak üzere iki üniversite daha açılmıştır.

Başkent Ankara, yükseköğretimin yanı sıra spor alanında da birçok gelişmeye ev sahipliği yapmış ve diğer şehirlere de örnek olmuştur. Demokrat Parti döneminde Ankara'da Ankara Demirspor, Ankaragücü, Güneşspor, Gençlerbirliği ve Hacettepe gibi spor kulüpleri faaliyet göstermiştir. Ayrıca bu dönemde tenis, golf, güreş, futbol, basketbol, at yarışı ve kürek gibi birçok spor türünün Ankara'da yapıldığı bilinmektedir (Akbeyaz, 2018, s. 91-121).

6. Ekonomi

Türkiye, II. Dünya Savaşı'na katılmamakla birlikte savaşın olumsuz koşullarından etkilenmiştir. Her an savaşa girecekmiş gibi hazır bekleyen büyük bir orduyu istihdam etmek zorunda kalması, üretimin azalması, enflasyon ve ihtikâr gibi sebepler Türkiye'nin özellikle de ekonomi alanında bir hayli zorluk çekmesine sebep olmuştur. Bu durum Amerikan yardımları ve askerdeki faal nüfusun terhis edilmesinin de etkisiyle 1950'li yıllar itibarıyla geride kalmıştır. Özellikle Demokrat Parti'nin ilk iktidar döneminde (1950-54) ekonomik gelişmeler son derece iyi olmuştur. Örnek vermek gerekirse 1950'de 137 bin ton olan şeker üretimi 1960'da 643 bin tona ulaşmıştır. Fabrika sayısı 16'ya çıkarılmıştır. Çimento üretimi 10 yılda 400 bin tondan 1 milyon 750 bin tona çıkarılmıştır. Dokuma sanayii kapasitesi 1950 yılında 105'ken 1960'da 315'e ulaşmıştır. Aynı dönemde enerji üretimi 100'den 375'e yükselmiştir. Özetle Demokrat Parti döneminde sanayi genel endeksi 100'den 270'e çıkmıştır. Yine fikir vermesi bakımından demir cevheri üretimi 100'den 475'e, çelik üretimi 230'a, bakır üretimi 103'den 235'e çıkarılmıştır. Benzer gelişmeler zirâî üretim için de geçerlidir. Zirâî üretim 1950'de kişi başına 479 kilo iken 1958'de 800 kiloya ulaşmıştır. Ziraatta kullanılan traktör sayısı 1949'da 3.103 iken 1958'de 43.872'ye çıkmıştır (Ağaoğlu, 1972, s. 231).

Demokrat Parti döneminde ülke genelinde yaşanan ekonomik gelişmeleri Başkent Ankara üzerinden okumak mümkündür. 1950 yılı itibarıyla Ankara'da 51 otel ve 1.013 olan yatak sayısı 1959'da 85 otel ve 3.318 yatak sayısına; 160 lokanta sayısı 300'e, 43 eğlence yeri (gazino, pavyon, sinema) de 72'ye ulaşmıştır. Yine 1950-58 döneminde Ankara Belediyesi tarafından 34 otel, 39 han, 615 dükkân, 13 sinema, 47 fabrika, 3 hastane, 16 okul, 17 cami, 8 fırın ve 9 benzin istasyonuna ruhsat verilmiştir (BCA, 30.1/122.775.5).

Ankara nüfusunun ekonomik olarak meslek dağılımlarını nüfus sayım verileri üzerinden tespit etmek mümkündür. 1955 yılında yapılan genel nüfus sayımına göre Ankara'da ziraat, ormancılık, avcılık ve balıkçılık alanında çalışan 149.153 erkek ve 162.621 kadın, istihraç sanayii alanında çalışan 724 erkek ve 27 kadın, imalât sanayii alanında çalışan 33.137 erkek ve 2.355 kadın, inşaat sanayii alanında çalışan 23.006 erkek ve 231 kadın, elektrik, gaz, su istihsal ve tevzi ile tanzifat hizmetleri alanında çalışan 1.851 erkek ve 56 kadın, ticaret, banka, sigorta ve gayrimenkul satışları alanında çalışan 22.659 erkek ve 1.968 kadın, nakliye, depolama ve muhaberat alanında çalışan 14.083 erkek ve 961 kadın, hizmet alanında çalışan 41.501 erkek ve 8.863 kadın ve gayri muayyen faaliyetler alanında çalışan 76.193 erkek ve 2.333 kadın olmak üzere 15 ve daha yukarı yaşlardaki ekonomik olarak faal nüfus sayısı toplam 541.722'dir (23 Ekim 1955 Genel Nüfus Sayımı, 1961, s. 328-330).

1960 yılında yapılan genel nüfus sayımına göre ise Ankara'da ziraat, ormancılık, avcılık ve balıkçılık alanında çalışan 137.614 erkek ve 140.580 kadın, istihraç sanayii alanında çalışan 1.249 erkek ve 38 kadın, imalât sanayii alanında çalışan 44.873 erkek ve 2.708 kadın, inşaat sanayii alanında çalışan 25.970 erkek ve 233 kadın, elektrik, gaz, su istihsal ve tevzi ile tanzifat hizmetleri alanında çalışan 1.810 erkek ve 92 kadın, ticaret, banka, sigorta ve gayrimenkul satışları alanında çalışan 32.812 erkek ve 3.210 kadın, nakliye, depolama ve muhaberat alanında çalışan 21.952 erkek ve 1.208 kadın, hizmet alanında çalışan 61.547 erkek ve 11.987 kadın ve gayri muayyen faaliyetler alanında çalışan 77.363 erkek ve 1.870 kadın olmak üzere 15 ve daha yukarı yaşlardaki ekonomik olarak faal nüfus sayısı toplam 567.116'dır (23 Ekim 1960 Genel Nüfus Sayımı, 1964, s. 468-470).

Bu istatistikler Ankara'da ziraat, ormancılık, avcılık, balıkçılık, imalât sanayii, inşaat, ticaret vs. gibi birçok farklı iş kolunun olduğunu göstermesi bakımından son derece önemlidir. Ayrıca 1950'li yıllarda bu iş kollarında kadınların da çalışması ekonomik ve sosyal yaşamda kadın-erkek eşitliğinin sağlanması yolunda önemli mesafelerin kat edildiğini göstermektedir. Başkent Ankara'da farklı iş kollarında kadın-erkek birlikte çalışmış, şehir ve ülke ekonomisine katkı sağlamıştır.

Demokrat Parti döneminde Ankara'da sağlık çalışanları hakkında kısa da olsa bilgi vermekte fayda vardır. 1950 yılı itibarıyla Ankara'da 16 doktor, 8 sağlık memuru ve 2 ebe vardı. 1958 yılında ise bu rakamlar artmış, 36 doktor, 17 sağlık memuru ve 7 ebeye ulaşmıştır (BCA, 30.1/122.775.5).

Yukarıdaki verilen rakamlar doğrultusunda Demokrat Parti döneminde ekonomik alanda ciddi ilerlemelerin sağlandığı ifade edilebilir. 1950 yılına dair istatistiklerle sonraki yıllara ait istatistikler mukayese edildiğinde bu ilerlemelerin büyüklüğü daha net anlaşılır. Yine yukarıdaki verilerden anlaşılacağı üzere ekonomik hayatın neredeyse her bir iş alanı Ankara'da vardır. Ayrıca nüfusun büyük bir kısmı da ekonomik olarak faal durumdadır. Üstelik sadece erkekler değil kadınlar da ekonomik hayatın içerisinde yer almışlardır. 1950'den 1960'a geline süreçte yukarıda adı geçen meslek kollarında çalışan kişi sayısı artmıştır. Aynı şekilde kadın çalışan sayısı da artış göstermiştir. Buradaki kadın sayılarına özellikle dikkat etmek gerekir. Çünkü farklı iş kollarında çalışan kadın sayısının artmasıyla birlikte Türk kadınının sosyal ve ekonomik hayattaki konumu da güçlenmiştir. Ankara bu konuda da birçok şehre örnek olmuştur.

Sonuç

14 Mayıs 1950 tarihinde iktidara gelen Demokrat Parti, 27 Mayıs 1960 tarihinde yapılan askeri darbeyle iktidardan düşmüştür. Demokrat Parti'nin iktidar olduğu 1950-1960 döneminde Türkiye'de birçok gelişme olmuştur. Bu gelişmelerin önemli bir kısmı ilk önce başkent Ankara'da yaşanmıştır. Türkiye'ye başkentlik eden Ankara, doğal olarak siyasetin ve bürokrasinin de merkezi haline gelmiştir. Bakanlıklara, askeri ve mülki birimlere ev sahipliği yapmıştır. Bu durumun Ankara açısından avantajları ve dezavantajları olmuştur. Cumhurbaşkanlığına, Başbakanlığa ve TBMM'ye ev sahipliği yapması, Ankara'da siyasi kulislerin her zaman hareketli olmasına sebep olmuş, iktidar-muhalefet ilişkilerindeki gerginlik veya yumuşama Ankara kulislerinde kendisini hemen hissettirmiştir. Özellikle Demokrat Parti iktidarıyla birlikte kırsaldan kente göç artmış, bu kapsamda kısa süre içerisinde Ankara'nın da nüfusu artmıştır. 1950 yılında 819.693 olan Ankara nüfusu, 1955 yılında 1.120.864'e, 1960 yılında ise 1.321.380'e ulaşmıştır. Ankara, Demokrat Parti iktidarı boyunca Türkiye'nin nüfus itibarıyla İstanbul'dan sonra en büyük ikinci şehri olmuştur. Nüfus artışının da etkisiyle yapılan idari değişikliklerle birlikte zaman içerisinde Ankara'nın idari yapısında da bazı değişiklikler yapılmıştır. 1950 yılında 13 olan ilçe sayısı 1955 yılında 16'ya, 1960 yılında ise 20'ye yükselmiştir. Ankara'daki nüfus artışı şehirdeki idari birim sayısının yanı sıra yapılaşmayı, ekonomik ve sosyal hayatı da etkilemiştir. Bu dönemde şehrin yapılaşmasında da ciddi ilerlemelerin yaşandığı görülmektedir. Birçok arazinin imara açıldığı, inşaat sayısının arttığı, altyapı ve yol hizmetlerinde ciddi ilerlemelerin sağlandığı, park, bahçe ve ağaç sayısının arttırıldığı görülmüştür. Benzer şekilde Ankara'daki özel ve kamuya ait araç sayısı da bu dönemde artmıştır.

Demokrat Parti döneminde Ankara, siyasi olarak da ilginç gelişmelere sahne olmuştur. Demokrat Parti Ankara'da 1950 seçimlerinde 18, 1954 seçimlerinde toplam 21 milletvekili çıkarmıştır. Buna karşın 1957 seçimlerinde ise oy oranını düşürmüştür ve Ankara'daki toplam 27 milletvekilliğini de CHP kazanmıştır. Ankara'da kültür ve edebiyat hayatında da ciddi bir ilerleme sağlanmıştır. Birçok sanat ve edebiyat dergisi Ankara'da yayınlanmış, Türkiye'nin başkenti Ankara bu sayede kültür ve sanatın da önemli merkezlerinden birisi haline gelmiştir. Demokrat Parti döneminde açılan üç üniversiteden biri olan Orta Doğu Teknik Üniversitesi'nin Ankara'da kurulması da şehir açısından önemli bir kazanım olmuştur. Ankara, bu dönemde ekonomik faaliyet alanları ve kazanımlarıyla da Türkiye'ye değer katmıştır.

Kaynakça

BCA, 30.11.1/255.3.4.

BCA, 30.1/122.775.5.

BCA, 30.11.1/218.39.20.

BCA, 30.11.1/213.14.17.

BCA, 30.18.1.2/123.64.13.

BCA, 30.18.1.2/128.25.20.

BCA, 30.18.1.2/140.82.4.

BCA, 30.18.1.2/147.51.20.

BCA, 30.18.1.2/147.57.10.

BCA, 30.18.1.2/149.36.15.

BCA, 30.11.1/245.21.20.

Ağaoğlu, S. (1972). *Demokrat Parti'nin doğuş ve yükseliş sebepleri bir soru*. Baha Matbaası.

Akbeyaz, D. (2018). *Demokrat Parti dönemi Türk sporu (1950-1960)*. [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Aydın Adnan Menderes Üniversitesi.

Arslan, Z. (2013). *Türk parlamento tarihi XI. dönem 1957-1960 (C. III)*. TBMM Vakfı Yayınları.

Garan Gökşen, B. ve Gökşen, E. (2016). 1923'ten 1960'a kadar Ankara'da çıkan edebiyat, kültür ve sanat dergileri üzerine tanıtıcı bir kaynakça denemesi. G. Gökalp Alpaslan, P. Şahin Tekinalp (Ed.), *Kültürel Mirasın İzinde*. Hacettepe Üniversitesi Basımevi.

Kaynar, İ.S. (2017). Ankara'nın 11 Eylül 1957 sel felaketi ve siyasi gündemi. *Ankara Araştırma Dergisi*, 5(2), 197-224.

Öztürk, K. (2000). *Türk parlamento tarihi X. dönem 1954-1957 (C. II)*. TBMM Vakfı Yayınları.

Öztürk, K. (2001). *Türk parlamento tarihi, TBMM-IX. Dönem 1950-1954 (C. VII)*. Ankara: TBMM Vakfı Yayınları.

Resmi Gazete, 21 Şubat 1950.

TBMM Zabıt Ceridesi. (26.11.1957). TBMM Yayınları.

Türkiye İstatistik Kurumu. (1954). *22 Ekim 1950 Umumî nüfus sayımı, vilâyet, kaza, nahiye ve köyler itibariyle nüfus*. Devlet İstatistik Enstitüsü Yayınları.

Türkiye İstatistik Kurumu. (1961). *22 Ekim 1950 Genel Nüfus Sayımı*. Devlet İstatistik Enstitüsü Yayınları.

Türkiye İstatistik Kurumu. (1961). *23 Ekim 1955 Genel Nüfus Sayımı*, Devlet İstatistik Enstitüsü Yayınları.

Türkiye İstatistik Kurumu. (1964) *23 Ekim 1960 Genel Nüfus Sayımı*. Devlet İstatistik Enstitüsü Yayınları.

Türkiye İstatistik Kurumu. (1967). *Millî Eğitim Hareketleri 1927-1966*, Devlet İstatistik Enstitüsü Yayınları.

Türkiye İstatistik Kurumu. (2012). *Milletvekili Genel Seçimleri (1923-2011)*, Türkiye İstatistik Kurumu Yayınları.

Araştırma ve Yayın Etiği Beyanı

Araştırmacı verilerin toplanmasında, analizinde ve raporlaştırılmasında her türlü etik ilke ve kurala özen gösterdiğini beyan eder.

Yazarların Makaleye Katkı Oranları

Makale tek yazarlıdır.

Çıkar Beyanı

Makalenin hazırlanmasında herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır.